

polecane przez
egzaminatorów

**pewniak
na teście**

Aleksander Fredro

Zemsta

GREG
WYDAWNICTWO EDUKACYJNE

www.wydawnictwoobca.pl

Autor:
Aleksander Fredro

Tytuł:
Zemsta

Komedia w czterech aktach, wierszem

Autor opracowania:
Barbara Włodarczyk

Korekta:
Agnieszka Nawrot
Agnieszka Woźny
Maria Zagnińska

Projekt okładki:
Aleksandra Zimoch

Wykorzystano zdjęcia:
leoks, reptiles4all/Shutterstock.com

Ilustracje:
Lucjan Ławnicki

ISBN 978-83-7327-196-8

Wydanie VI zaktualizowane

Copyright by Wydawnictwo GREG®

2026

Wydawnictwo GREG®
31-979 Kraków, ul. Klasztorna 2B
tel. 12 680 15 50
greg.pl

Księgarnia internetowa: greg.pl

Znak firmowy GREG®
zastrzeżony w Urzędzie Patentowym RP.

Wszystkie prawa zastrzeżone.

Żadna część niniejszej publikacji nie może być reprodukowana
lub przedrukowana bez pisemnej zgody Wydawnictwa GREG®.

Skład i łamanie:
BROS

AKT I

Pokój w zamku Cześnika; drzwi na prawo, lewo i w środku; stoły, krzesła etc. – Gitara angielska na ścianie

SCENA 1

Cześnik, Dyndalski.

*Cześnik, w białym żupanie bez pasa i w szlafmycy, siedzi przy stole, po prawej od aktorów stronie; okulary na nosie, czyta papiery.
– Za stołem, trochę w głębi, stoi Dyndalski, ręce w tył założone*

Cześnik

jakby do siebie

Piękne dobra w każdym względzie:
Lasy – gleba wyśmienita –
Dobrą żoną pewnie będzie –
Co za czynsze! – To kobiéta!
Trzy folwarki...

mażeńskie
plany Cześnika

Dyndalski

Miła wdowa.

Cześnik

Arcymiła, ani słowa...

Kładzie papiery

Cóż, polewki² dziś nie dacie?

Dyndalski wychodzi

Długoż na czczo będę czekać?

Po krótkim milczeniu

Nie; nie trzeba rzeczy zwlekać...

Dyndalski, spotkawszy we drzwiach hajduka niosącego na tacy wazkę, talerz, chleb etc., odbiera od niego i wraca. Zawiązuje serwetę pod szyję Cześnikowi, potem podaje talerz z polewką, co wszystko nie tamuje rozmowy

² polewka – gęsta zupa.

I nie truchleć, czy dzień szczęścia
Nie poprzedza dnia żałoby.

Klara

Czegóż trzeba? Mów.

Wacław

Zamęścia.

Klara

O, szalony! gdzie sposoby?

Wacław

W twojej woli.

Klara

W woli stryja,
W woli ojca, powiedz raczej.

Wacław

Co zawadza, to się mija,
Gdy nie może być inaczej.

Klara

A, rozumiem. – Nie, Wacławie,
Gdzie mnie zechcesz, znajdziesz wszędzie
Zawsze twoją – prócz w niesławie.

Wacław

Ależ, Klaro, moją żoną...

Klara

Któż to, powiedz, wiedzieć będzie,
Czyś zaślubił wykradzioną?...
Co za hałas!... Słyszę kroki!...
Coraz bliżej!... Idź bez zwłoki!

Wacław

Jedno słowo...

Klara –
roztropność,
uczciwość

Klara

Już ci dane.

Wacław

Jak nie zmienisz, żyć przestanę.

Klara

z czułością, jakby poprawiając

Przestaniemy, jeśli zechcesz.

Wacław

Pomyśl tylko, Klaro droga...

Klara

wytrącając go prawie

Ale idźże, idź, dlaboga!

Przechodzi scenę

SCENA 7

*Papkin, Śmigalski, kilku służących z kijami, później Rejent
i Cześnik w oknach*

Papkin

Panie majster, proszę waści
Przyzwóicie, grzecznie, ładnie,
Nie murować tu z napaści,
Bo mu na grzbiet co upadnie.

Po krótkim milczeniu

Wy zaś drudzy, dobrzy ludzie,
Którzy młotki, piony, kielnie
W niepotrzebnym dzisiaj trudzie
Używacie arcydzielnie,
Idźcie wszyscy precz do czarta!

Po krótkim milczeniu

Będzie, widzę, rzecz uparta!
Ta hołota, jakby głucha,
Mego słowa ani słucha. —
No, Śmigalski! nie trać czasu —
Ściągnij za kark! weź narzędzie!

Papkin prosi
murarzy o przer-
wanie pracy
(komizm
sytuacji)

SCENA 7

Podstolina, Papkin, Rejent

Rejent

Ciszej, z łaski...

Papkin

Prawda – ciszej.

Rejent

Oto jest list do sąsiada.

Papkin

Ambasada⁷⁵ diabła śliska!

Rejent

Żegnam.

Papkin

w ukłonach

Papkin nóżki ściska,
Za przyjęcie dzięki składa.

Papkin
wychodzi od
Rejenta
(komizm
sytuacji)

Rejent

ukłony i ceremonie aż do końca sceny

Nie ma za co.

Papkin

O, i owszem.

Rejent

odprowadzając go

Sługa, sługa uniżony.

Papkin

Proszę wrócić.

⁷⁵ *ambasada* – tu w znaczeniu: misja, poselstwo, zlecenie.

Rejent

Nie wypada.

Papkin

Suplikuję.

Rejent

Tylko z góry.

Papkin

Nie pozwolę.

Rejent

Jest tam który!

*Drzwi otwierają się i widać czterech pachotków***Papkin**

O, bez wszelkich ceremonii...

Rejent*do pachotków*

Panu temu wskazać drogę.

Papkin

Ściskam nóżki – trafić mogę...

Rejent

Wziąć pod rękę... Nie bez łaski...

Wschody ciemne – macać trzeba.

Papkin

Ściskam nóżki. – Zbytek łaski...

*Z ukłonu jednym susem za drzwiami się znajduje. – Drzwi się zamykają – słychać łoskot, jak gdyby kto zleciał ze wschodów. Podstolina idzie ku Rejentowi***Rejent***wracając*

Niech się dzieje wola Nieba.

Z nią się zawsze zgadzać trzeba!

Papkin

do Wacława

Mogę przestać na twym słowie?

Ręczysz pewnie za me zdrowie?

Na znak potakujący, do Cześnika

Teraz wzywam waszmość pana!

Każ nam przynieść roztruchana¹⁰⁷.

Niech nam zagrzmią i fanfary,

Wypijemy pierwszej pary!

Przechodzi na lewą stronę i drze testament

Cześnik

Niechże będzie dziś wesele

Równie w sercach, jak i w dziele.

Podając rękę Rejentowi

Mocium panie, z nami zgoda.

Rejent przyjmuje rękę z niskim ukłonem

Cześnik i Rejent
godzą się

Wszyscy

Zgoda! zgoda!

Wacław wstąpiwszy na środek tak że Klara po jego prawej, podaje rękę Cześnikowi, on zaś ojcu po lewej, i posuwając się na przód sceny

Wacław

Tak jest – zgoda,

A Bóg wtedy rękę poda.

Wacław –
o zgodzie

¹⁰⁷ roztruchan – wielki puchar biesiadny.

KRÓTKIE OPRACOWANIE

Pewniak na teście to będzie na teście

KRÓTKO O UTWORZE

Zemsta to **komedia**, której premiera odbyła się w 1834 roku. Jej autor, Aleksander Fredro, uważany jest za **najwybitniejszego polskiego komediopisarza**, a *Zemsta* jest jednym z najlepszych utworów w jego bogatym dorobku. Do dziś jest chętnie wystawiana i cieszy się uznaniem widzów.

Akcja dramatu toczy się pod koniec XVIII wieku, na starym zamku gdzieś w Polsce (nie pojawia się jego nazwa). Tematem *Zemsty* jest **spór między dwoma sąsiadami, zamieszkującymi dwie połowy zamku** – Cześnikiem Raptusiewiczem i Rejentem Milczkiem, którzy stanowią bardzo wyraziste i kontrastowe charaktery. Drugim wątkiem jest **miłość między synem Rejenta, Waclawem, a bratanicą Cześnika, Klarą**. Są to motywy znane z *Romea i Julii* Szekspira, ale ponieważ *Zemsta* jest komedią, tutaj wydarzenia kończą się **szczęśliwym finałem**, zakochani biorą ślub, a to doprowadza do zgody między zwaśnionymi rodzinami.

W utworze występują **wszystkie rodzaje komizmu** – mamy do czynienia z komizmem sytuacyjnym, językowym oraz komizmem postaci (szczególnie postać Papkina, pomocnika Cześnika). Ze względu na mistrzowskie operowanie przez Fredrę humorem wiele scen *Zemsty* zalicza się do komediowej klasyki, a liczne powiedzonka weszły na stałe do języka potocznego.

Podobnie jak *Pan Tadeusz* Mickiewicza – *Zemsta* jest **pożegnaniem odchodzącego w przeszłość szlacheckiego świata**, ale ukazany we fredrowskim, komicznym świetle.

KRÓTKIE STRESZCZENIE

Cześnik Raptusiewicz mieszka w połowie starego zamku, którego drugą połowę zamieszkuje Rejent Milczek. Sąsiedzi od lat są ze sobą skłóceni, a głównym powodem sporu jest mur graniczny, który Cześnik zamierza zburzyć. Gdy Rejent wysłał mularzy (mularzy), by naprawiali mur, Cześnik nakazuje tchórzliwemu Papkinowi **przepędzenie robotników**. Syn Rejenta, korzystając z zamieszania, przymusza Papkina, aby wziął go w niewolę i zaprowadził do Cześnika. W ten sposób chce spotkać się ze swą ukochaną, bratanicą Raptusiewiczza, Klarą. Tymczasem Waclaw spotyka Podstolinę, z którą kiedyś miał romans. **Kobieta chce odzyskać względy Waclawa**, co komplikuje

BOHATEROWIE

Pewniak
na teście

Cześniak (urzędnik ziemski) Maciej Raptusiewicz – postać pierwszoplanowa, stryj i opiekun Klary, sąsiad Rejenta, stary kawaler;

Pewniak
na teście

Rejent (urzędnik sądowy) Milczek – postać pierwszoplanowa, ojciec Waclawa, sąsiad Cześniaka, wdowiec;

Józef Papkin – zubożały szlachcic – rezydent, mieszkający u Cześniaka i świadczący dla niego różne usługi w zamian za utrzymanie, zakochany w Klarze, pozbawiony bliskiej rodziny;

Waclaw Milczek – postać drugoplanowa, syn Rejenta, zakochany z wzajemnością w Klarze;

Klara Raptusiewiczówna – postać drugoplanowa, bratanica Cześniaka, zakochana w Waclawie, adorowana przez Papkina;

Podstolina Hanna Czepiersińska – postać drugoplanowa, zubożała wdowa po trzecim mężu, z którą planuje małżeństwo Cześniak;

Pewniak
na teście

Dyndalski – postać epizodyczna, stary służący Cześniaka.

Perełka – kuchmistrz Cześniaka.

Różia – służąca Cześniaka.

Bohaterów można też zestawić w pary, które mają ten sam lub zupełnie odwrotny cel działań.

- **Cześniak i Rejent** – główni przeciwnicy w utworze, dzieli ich konflikt o mur, jeden najchętniej pozbyłby się drugiego z zamku; sprzeczne są też ich interesy małżeńskie – Cześniak chce ożenić się z Podstoliną, a Rejent dąży do tego, by została ona żoną Waclawa,
- **Waclaw i Klara** – para zakochanych, która pragnie się pobrać, w tym celu szukają pomocy m.in. u Papkina i Podstoliny.

Bohaterowie epizodyczni, jak Dyndalski czy murarze, pojawiają się zazwyczaj w scenach humorystycznych, przez co ich rolą jest przede wszystkim bawienie widza; sceny z ich udziałem pozwalają też dodatkowo podkreślić zabawne cechy głównych bohaterów.

Pewniak
na teście

PLAN WYDARZEŃ

Akt I (w domu Cześniaka)

1. Plany małżeńskie Cześniaka.
2. Przyjazd Papkina.
3. Rozmowa Papkina z Podstoliną o planach matrymonialnych Cześniaka.
4. Czuła scena Waclawa i Klary.
5. „Bitwa” o mur.
6. Waclaw jeńcem Papkina.

zawiłe i przeplatane powiedzonkami Cześnika „mocium panie”, że służącemu nie udaje się zapisać poprawnie tekstu; w końcu zdenerwowany Raptusiewicz drze całe pismo. W tym samym czasie Papkin, przekonany przez Cześnika, że Rejent otruił go winem, pisze testament, zapisując w nim swoje niewielkie dobra Klarze, a długi – krewnym. Wyjawia Cześnikowi, że wziętym do niewoli jeńcem był właśnie Waclaw. Cześnik knuje zemstę na wiarołomnej Podstolinie, i jednocześnie na znieawidzonym sąsiedzie, chcąc obojgu pokrzyżować plany. Raptusiewicz wzywa do siebie Waclawa i stawia mu ultimatum (konieczny wybór): więzienie lub ślub z Klarą. Ta ostatnia możliwość jest spełnieniem marzeń młodych bohaterów, więc szczęśliwi przystępują do natychmiastowego ślubu w kaplicy. Przybywa Rejent, oburzony nieobecnością Cześnika w miejscu pojedynku – i dowiaduje się o ślubie syna z Klarą. Okazuje się, że cały majątek Podstoliny należy w rzeczywistości do Raptusiewiczówny. Cześnik godzi się z Rejentem, Papkin drze testament, Rejent błogosławi młodą parę słowami: *Niech się dzieje wola Nieba, / Z nią się zawsze zgadzać trzeba*. Utwór kończy zbiorowa scena, w której występują wszystkie postacie, a ostatnie słowa pełne są optymizmu: *Zgoda, zgoda! Tak jest, zgoda. A Bóg wtedy rękę poda*.

Pewniak na teście

Pewniak na teście

Pewniak na teście

WĄTKI W ZEMŚCIE

Wątek – ciąg wydarzeń związanych z jedną osobą lub grupą postaci albo z określonym problemem, które połączone są związkiem przyczynowo-skutkowym.

Pewniak na teście

I. Wątek główny – spór między Cześnikiem i Rejentem.

II. Wątki poboczne:

1. plany matrymonialne Cześnika.
2. miłość Klary i Waclawa.
3. historia Papkina.
4. intryga Podstoliny.

Pewniak na teście

I. Wątek główny – spór o mur graniczny między Cześnikiem i Rejentem:

W starym zamku żyło dwóch nienawidzących się sąsiadów: Cześnik Raptusiewicz i Rejent Milczek. Wszystko ich dzieliło: pochodzenie, majątek, charakter; **łączyło tylko miejsce zamieszkania.** Cześnik mieszkał w połowie zamku należącej do jego bratanicy – Klary, Rejent był właścicielem drugiej połowy. Ponieważ mur oddzielający tzw. zamek wysoki od niskiego był wyszczerbiony, **Milczek wezwał murarzy i kazał im zamurować dziurę.** Krewki Cześnik wysłał służbę, aby przepędziła robotników. Podczas gdy pachołkowie przeganiali murarzy, Cześnik i Rejent obserwowali tę scenę (każdy ze swego okna) i kłócili się. W końcu zdenerwowany Raptusiewicz, któremu zabrakło argumentów, zażądał strzelby, by przepłoszyć Milczka z okna. Po tym incydencie w obydwu częściach zaniku trwały **przygotowania do ostatecznej rozprawy z sąsiadem.** Cześnik postanowił rozstrzygnąć spór w drodze pojedynku na szable, Rejent pisał

Pewniak na teście

	CZEŚNIK Maciej Raptusiewicz	REJENT Milczek
Uspodobienie (stosunek wobec otoczenia)	Cześnik nie jest w stanie zataić swoich uczuć, ponieważ musi je wszystkie natychmiast uzewnętrznić. Stąd wynika pewna prostolinijność i szczerść Cześnika w obcowaniu z ludźmi. Wiadomo, czego można się po nim spodziewać. I chociaż w chwili wzburzenia Raptusiewicz wydaje się groźny, to wiadomo, że nikomu nie zrobi krzywdy;	Oschły, pozbawiony skrupułów, nieufny, mający pewną przewagę umysłową nad otoczeniem, bezwzględnie podporządkowuje sobie ludzi. Traktuje ich przedmiotowo, jak kolejne szczeble na drabinie do sukcesu, po której się wspina. Nawet syn nie stanowi wyjątku od tej reguły;
Cechy charakteru	Ognisty temperament Cześnika sprawia, że łatwo wpada w gniew, ale szybko także uspokaja się. Jest zapalczywy, wybuchowy, działa bez zastanowienia, co nieraz jest źródłem kłopotów i omyłek w ocenie sytuacji. W chwilach gniewu bywa arogancki, lekceważąco traktuje zależnych od siebie ludzi, ale równocześnie jest ogromnie nieśmiały wobec kobiet.	Pod pozorami pokory, pobożności i łagodności Rejenta kryją się żelazna wola, upór i konsekwencja w osiągnięciu celów. Jest obłudny, maskuje swoje prawdziwe zamiary. Nigdy nie działa bez zastanowienia, spontaniczność jest mu obca.

Podsumowanie:

Ukazani na zasadzie kontrastu Raptusiewicz i Milczek tworzą wspaniałą parę. Są bardzo prawdziwi, zabawni, a końcowa zgoda pozwala nam wybaczyć im wszystkie niedoskonałości charakterów. Autor sportretował dwa skrajnie różne typy polskich szlachciców XVIII wieku, co z jednej strony **pozwoiliło Fredrze ukazać w groteskowym zwierciadle ginący, barwny świat szlachecki**, a z drugiej – **stworzyć obrazy ponadczasowych zjawisk, słabości i przywar ludzkich. Celowe przejawienie ich cech i zachowań prowadzi do karykaturalnego efektu, który dodatkowo bawi czytelnika.** Kontrast głównych bohaterów stał się również podstawą wykreowania (stworzenia) znakomych scen humorystycznych, jednych z najlepszych w literaturze polskiej.

CHARAKTERYSTYKA POZOSTAŁYCH BOHATERÓW**WACŁAW Milczek, syn Rejenta**

Wacław jest młodym człowiekiem, zapewne przystojnym, skoro w czasie studiów w Warszawie, udając litewskiego księcia Rodosława, zdołał rozkochać w sobie Podstolinę, a po powrocie do domu szybko zawrócił w głowie młodzietkiej Klarze.

Jest dobrze wychowany, prostolinijny, pełen zapału; wierzy w sens swoich działań.

SPIS TREŚCI

Pewniak
na teście ← to będzie na teście

Zemsta

Akt I	7
Akt II	35
Akt III	67
Akt IV	94

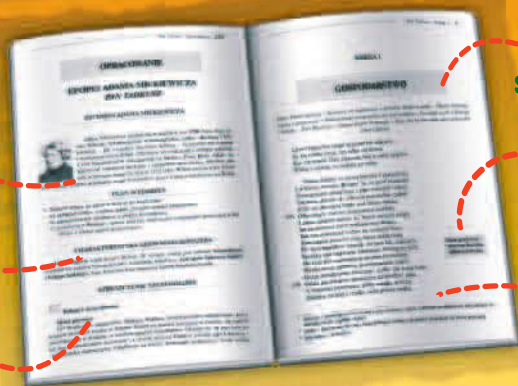
Krótkie opracowanie

Krótko o utworze	123
Krótkie streszczenie	123
Motywy	124

Pełne opracowanie

Biografia Aleksandra Fredry	126
Geneza <i>Zemsty</i>	127
Wyjaśnienie tytułu utworu	127
Czas i miejsce akcji	127
Bohaterowie	128
Plan wydarzeń	128
Streszczenie szczegółowe	129
Wątki w <i>Zemście</i>	131
Charakterystyka głównych bohaterów	134
Charakterystyka porównawcza Cześnika i Rejenta	137
Charakterystyka pozostałych bohaterów	138
Problematyka utworu	141
I. Historia sporu sąsiedzkiego jako pretekst do przedstawienia typów ludzkich charakterów	141
II. Motyw muru granicznego	142
III. Humor w <i>Zemście</i> i rodzaje komizmu	143
Gatunek i budowa utworu	145
Cytaty, które mogą się przydać	147
Indeks komentarzy do tekstu	149

opracowanie
charakterystyka
problematyka

streszczenie

ważny cytat

pewniak
ucz się tego, o co zapytaj!

Pewniak
na teście

Lektury Grega. Zaufaj sprawdzonej marce!

Najnowsze wydania zawierają **odpowiedzi na pytania z podręczników i testów.**

Pełnej oferty szukaj w najlepszych księgarniach.

ISBN 978-83-7327-196-8

9 788373 271968 >

GREG
WYDAWNICTWO

Wydawnictwo GREG
ul. Klasztorna 2B ■ 31-979 Kraków
www.greg.pl